

Times historia — pressens uppgift

I det senaste avsnittet av Times historia finns ett postskriptum, ett kapitel på 30 sidor, som diskuterar tidningens sätt att behandla politiska frågor under skilda perioder och därmed kommer in på allmänna pressproblem av den största betydelse. Mycket schematiskt kan det sägas att Times under vissa tider sökt leda opinionen, under andra utgått från vad som antagits vara en härskan- de opinion och inom den angivna ramen nöjt sig med lidelsefria och till syftet be- gränsade kommentarer samt kritik inom en snäv margi- nal. Den förstnämnda atti- tyden dominerar i tidnin- gens äldre skede, till omkring 1800-talets mitt — Barnes, Reeve och i viss mån Delane är de stora namnen — samt under och närmast efter första världskriget, då Northcliffe var den egentlige chefen; den mera återhållsamma, för att inte säga följsamma linjen utmärker tidningen under slutet av 1800- talet och början av 1900-talet samt under mellankrigsperi- oden och, kan man väl tillägga, efter det andra världskriget.

Skillnaden mellan de "akti- va" och de "passiva" skedena framträder självfallet främst i de ledande artiklarna. I ena fallet skriver man för folket, i det andra för en krets av poli- tiskt intresserade, i första rummet för parlamentariker. I ena fallet är åsikterna i stort det väsentliga, i andra fallet gäller det att följa de konkreta dagsfrågorna och anskaffa initierade informationer. Re- gering och partier behandlas utan hänsyn under de aktiva skedena, under de passiva framträder en tendens till dub- bel lojalitet — mot regeringen och mot det konservativa par- tiet — och tidningen blir inför utlandet nationens talesman. Då tidningen är aktiv beröms den för mod, öppenhet och självständighet, men anklagas för överilning och farlig oan- svarighet; då tidningen är pas- siv talar man å ena sidan om dess försiktighet, sans och lo- jalitet, å den andra om dess menlöshet. Det är framför allt den passiva Times som vi nu känner: dess lugn, dess stats- mannamässiga vaghet, dess av- vägda omdömen, dess förnufts- tighet.

De ideologier — för att be- gagna ett något kraftigt ord — som uppbär de skilda hållnin- garna kan i någon mån belysas genom uttalanden av tidningens ledande män. Dawson, som var redaktör under större delen av mellankrigsperioden, betonade liksom flera av företräddarna tidningens plikter mot regerin- gen och folkopinionen; det var

självfallet för dem att debatten borde hållas inom en smal mar- ginal och att man i stort sett skulle skriva så att den förda politiken stöddes och underlät- tades. Nära förbindelser med de styrande betraktades som nödvändiga förutsättningar för denna form av publicistik, och tidningens inflytande på sty- relsen borde säkras genom var- ningar och rekommendationer i speciella och konkreta fall. Utländska regeringar borde under fredstid behandlas med nästan diplomatisk hövlighet, och Hitler blev i Times i det längsta bemött som om han varit en statschef av Roosevelts eller Masaryks typ.

Barnes, Reeve och Delane har däremot i berömda dekla- rationer hävdad att pressen bör vara totalt självständig mot re- gering och partier och att dess uppgift som sanningssägare och opinionsbildare är en helt an- nan än politikernas. "Tidnings- mannens plikt är densamma som historikerns", skrev De- lane — "att framför allt söka fastställa sanningen och att för läsarna framlägga inte sådant som statsledningen önskar att de skall veta, utan sanningen så långt den kan klarläggas." Reeve: "Tidningsmännens an- svar står i proportion till den frihet de äger. Intet moraliskt ansvar kan vara större. Men deras plikter är inte desamma som statsmännens. Att ta reda på fakta, att korrekt framlägga dem, att på dem tillämpa be- stämde och fasta grundsat- ser... att så långt möjligt upp- lysa nationernas samvete och att nedkalla världens vrede över vad som är falskt eller lägsinnat eller tyranniskt synes mig vara den främsta plikten för dem som skriver. De som i första rummet är politiskt handlande är med nödvändig- het styrda av andra regler." Det kan passa politikerna, he- ter det i en annan av dessa programmatiska satser, att god- ta onda ting i främmande län- der, "men vi föredrar att för vårt rättfärdigande vänta på den dag då Europas begravda och undertryckta friheter ännu en gång skall vakna till liv och ställa upp under de fanor som vi håller fast vid". Politiker- na måste, kort sagt, arbeta

taktiskt, inåt och utåt; publi- cisternas värv är att värna principerna. Liknande tankar, mindre bestämda av idealitet än av maktlystnad, möter hos Northcliffe, som varnade för allt "sällskapande med de sty- rande" och i pressen såg opi- nionens verkliga ledare.

Att klart skilja mellan vad vi här kallat den aktiva och den passiva linjen är omöjligt, vilket inte gör distinktionen mindre väsentlig. Ej heller är det möjligt att generellt för-orda eller fördöma någon av dessa den politiska publicistikens atti- tuder; med skilda skeden och situationer växlar med nödvän- dighet pressens uppgifter, och det kan till och med påstås att en viss rollfördelning tidningar- na emellan kan ge de bästa re- sultaten. Då den eller de som skrivit det berörda kapitlet i Times historia betonar den ak-

tiva linjens värde är detta emellertid väl motiverat inte bara med tanke på den något färglösa lojalitet som under långa tider utmärkt Times, utan också med hänsyn till den allmänna politiska utvecklingen under senare tid. Partierna har blivit fasta och stabila organi- sationer, vilkas ledare enligt sakens natur blir förmedlare mellan de intressen som förts samman inom partiet och om- bud för dessa intressen på den politiska marknaden; klara lin- jer, nya idéer är inte vad som fördras av dessa väktare av med möda uppbyggda och sam-

manhållna aktionsgrupper. In- om utrikespolitiken måste den officiella politiken känneteck- nas av en konventionalism som undviker de hårda orden, även om de är sanna, och döljer tankarna med förbindlighet — trots att det gäller regimer och rörelser som det är ett livsvill- kor för demokratin att avvärja och fördöma. I detta föränd- rade läge är det än mer än förr pressens uppgift att informera och leda, att tala öppet och utan hänsyn, att stå fri mot regerin- gen och de politiskt styrande, att så långt möjligt skapa opi- nioner ovanför partiskrankorna.